

گزارش اولین همایش بین‌المللی تأثیر متقابل ادبیات فارسی و عربی

اولین همایش بین‌المللی «تأثیر متقابل ادبیات فارسی و عربی» در موضوعاتی چون «آموزش زبان عربی و فارسی»، «روند ترجمه ادبی میان زبان فارسی و عربی»، «تأثیر و تأثر متقابل مسائل بلاغی زبانهای عربی و فارسی»، «امثال در دو زبان فارسی و عربی»، «مطالعات و تحقیقات ویژه لغت در زبان فارسی و عربی»، «تأثیر متقابل ادبیات معاصر فارسی و عربی» و «مطالعات و تحقیقات ویژه ادبیات تطبیقی فارسی و عربی» با حضور اساتیدی از کشورهای مصر، عربستان سعودی، سوریه، تونس، الجزایر، اردن، لبنان، کویت، تاجیکستان و ایران از پانزدهم تا هفدهم آبان‌ماه در دانشگاه الزهراء برگزار شد. آنچه در پی می‌آید گزارشی از این همایش است.

حجت‌الاسلام محمدی عراقی در ادامه با اشاره به تفرقه میان ملل مسلمان و ناسیونالیسم عرب، فارس، ترک و... گفت: «به برکت نهضت بزرگ اسلامی و پیروزی انقلاب اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره) روح یگانگی و علائق فرهنگی و دینی و ادبی بین ایران و کشورهای عربی و اسلامی قوت گرفته است، تا آنجا که نزار قبانی شاعر سوری قصیده زیبایی در توصیف ایران و تهران و اندیشه‌های امام (ره) می‌سراید، در حالی که هرگز تهران را ندیده است.»

معاون وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری نیز در این همایش گفت: «شاید در میان اقوام دیگر بتوان عناصر دیگری از هویت یافت، اما زبان در حوزه فرهنگ ایرانی و عربی مهم‌ترین عنصر هویت محسوب می‌شود.»

این همایش در روز سه‌شنبه پانزدهم آبان ماه ساعت ۹/۳۰ با تلاوت آیاتی از قرآن مجید آغاز شد. سپس دکتر زهرا رهنورد رئیس همایش در سخنانی گفت: «ادبیات فارسی و عربی دو بال پرواز در جهان اسلام محسوب می‌شوند که دانش، اندیشه و هنر را به آسمان تعالی پرواز می‌دهند.»

دکتر خانیکی در ادامه اضافه کرد: «زبان عربی در طول تاریخ ایران زبان دین تلقی می‌شود و در ساخت و بافت آن کم‌تر به عنوان زبان حکومتی و قالب مانده است.» وی از ایرانیان به عنوان پایه‌گذاران صرف و نحو و قواعد دستور زبان عربی یاد کرد و افزود: «ایرانیان که تعلیم و ترویج زبان عربی را به عنوان زبان و مقدمه فهم دین مقدس می‌شمارند، در پایه‌گذاری قواعد دستور زبان فارسی سهم شایسته‌ای ایفا کردند.»

خانم رهنورد با اشاره به این که عرفان فارسی شاخه‌ای از عرفان اسلامی است، اضافه کرد: «عرفان فارسی بیشترین تأثیر خود را از زبان و ادبیات عرب و به ویژه قرآن کریم و شخصیت والای پیامبر اسلام (ص) گرفته است.»

سپس نماینده کشورهای عربی، دکتر شیرین عبدالنعیم گفت: «این همایش مؤثر و با اهمیتی است زیرا تأثیر متقابل ادبیات عربی و فارسی را نشان می‌دهد... و زبان فارسی در مصر نه به عنوان زبان دوم بلکه به عنوان زبان تخصصی تدریس می‌شود.»

در ادامه دکتر آذرشب رایزن فرهنگی ایران در سوریه، با اشاره به سمینار قبلی که در همین چارچوب در دمشق برگزار شد، به این نکته

در ادامه رئیس سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی با اشاره به ارتباط عمیق میان ایران و اعراب و زبان و دادوستد فرهنگی متقابل میان آنها گفت: «رابطه نزدیک و مستحکم دو زبان در طول تاریخ عاملی مؤثر در پیشبرد ادبیات زبان فارسی و عربی شد.»

«اطلاله علی تعلیم اللغة العربیه فی ثانویات ایران» عنوان مقاله دیگری به قلم دکتر حمید عباس زاده بود. وی در این مقاله به آموزش زبان عربی در چهار فصل پرداخته و سعی کرده علاوه بر بررسی آموزش زبان عربی به آسیب شناسی آن در ایران نیز توجهی ویژه داشته باشد. وی در فصل اول اهداف و خواسته های آموزش زبان عربی را در ایران بیان و بررسی کرده و در فصل دوم درباره کادر آموزشی زبان عربی و نقش معلمان و مدرسان بحث نموده است. دکتر عباس زاده در فصل سوم به بررسی و تحلیل کتب زبان عربی در مقطع دبیرستان پرداخته و در فصل چهارم در دو بخش هفت بندی راهکارها و پیشنهاداتی جهت تقویت آموزش زبان عربی در ایران ارائه کرده است.

سومین مقاله ای که در جلسه اول ارائه شد «درآمدی بر پایان نامه های زبان و ادبیات عربی» بود. عبدالله شفیعی نویسنده این مقاله به تحلیل آماری و بررسی کمی و کیفی پایان نامه های زبان و ادبیات عرب در دانشگاه های دولتی، آزاد و... پرداخته و سعی کرده رسانه ها و پایان نامه ها را از ابعاد مختلفی چون مقطع تحصیلی،

اشاره کرد که با توجه به تعاملات فرهنگی گذشته ایران و عرب باید در زمینه تعاملات فرهنگی فعال تر باشیم و به این فکر نکنیم که پیشرفت اسلام با تلاش اعراب بوده یا ایرانیان.

بعد از مراسم افتتاحیه اولین جلسه با عنوان «آموزش زبان فارسی و عربی» آغاز شد. سخنران این جلسه دکتر صدقی رئیس گروه عربی دانشگاه امام صادق (ع) بود. وی ابتدا با مقدمه ای کوتاه درباره حضور زبان عربی در ایران و چگونگی آموزش و تدریس آن در پیش از انقلاب و بعد از انقلاب، به این نکته پرداخت که آموزش زبان عربی در ایران به صورت علمی و اصولی نیست. وی در ادامه گفت: «ما باید به شیوه های آموزش نوین زبان عربی همچون زبانهای انگلیسی و فرانسه مجهز شویم و در این زمینه با مراکز علمی و دانشگاه های جهان عرب مبادلات علمی و آموزشی داشته باشیم.»

دکتر رمله محمود غانم استاد دانشکده ادبیات دانشگاه عین شمس قاهره بخش زبان و ادبیات فارسی از مصر، با مقاله ای تحت عنوان «دارالفنون و مدرسه السن» در این همایش شرکت کرده بود. وی در مقاله خود به بررسی و مقایسه مدرسه دارالفنون (۱۲۶۸ ه. ق)

دانشگاهها، پیش و پس از انقلاب و موضوعات آنها مانند شعر، تاریخ ادبیات، صرف و نحو، نکات قرآنی، نهج البلاغه و... مورد بررسی و تحلیل آماری قرار دهد.

چهارمین مقاله ارائه شده «تجربه جامعه ام القرى فی تعلیم اللغة الفارسیه - الاهداف و الطموحات - فی ضوء تجارب بعض الجامعات العربیه» نوشته دکتر حامد بن احمد بن سعد الشنبوری، رئیس بخش زبانهای ملل اسلامی و استاد زبانهای تطبیقی دانشگاه ام القرای مکه بود. دکتر شنبوری در این مقاله با معرفی اجمالی دانشکده «الشریعة و الدراسات الاسلامیه» دانشگاه ام القرى و ذکر دیگر دانشکده های این دانشگاه و ضمن بیان تاریخچه ای از حضور میراث فارسی در جهان عرب، پیشینه دانشگاه ام القرى در زمینه مطالعات مشرق زمین و زبان و ادبیات فارسی را بیان کرد و برنامه ها و دروس ارائه شده زبان فارسی در این دانشگاه را به صورت آماری آورد و در پایان اهداف و

و مدرسه السن مصر (۱۲۵۱ ه. ق) پرداخت و اسباب و شرایط اجتماعی و سیاسی آن زمان را در تأسیس دو مدرسه بیان کرد. آنگاه شرح حالی از مؤسسين این دو مدرسه یعنی امیرکبیر و شیخ رفاعه رافع الطهطاوی و اقدامات و اصلاحات آنان آورده، تأثیر این دو مدرسه را در تحولات فرهنگی و اجتماعی، سیاسی، آموزشی و... در مصر و ایران بیان کرد.

عنوان مقاله بعدی که در این همایش ارائه شد «ساعة علم اللغة العربیه» نوشته دکتر حسین شمس آبادی بود. وی در این مقاله با وام گیری از نظریه کندراتوف و اندیشه های او به بررسی و بحث درباره زبان عربی از زاویه ای نو پرداخته و علم زبان شناسی زبان عربی را با موضوع نحو تاریخی و نحو تطبیقی و مشکلاتی که دانشجویان زبان عربی در ایران با آن روبه رو هستند، ارتباط داده و آن را بررسی و تحلیل کرده است.

دستاوردها و نیز موانع آموزش زبان فارسی را در بعضی از دانشگاه‌های جهان عرب بیان کرد.

دومین جلسه اولین روز همایش به «روند ترجمه ادبی میان زبان فارسی و عربی» اختصاص داشت. دکتر آذرتاش آذرنوش سخنران این جلسه ضمن سخنان خود به سیر کتابت زبان دری پرداخته و نحوه تکوین آن را به طور اجمالی بیان کرد. وی در ادامه افزود: «از نظر واژگان و نحو، زبان فارسی حدوداً ۷۰ درصد از زبان عربی اقتباس کرده است.» در ادامه دکتر آذرنوش گفت: «در زمان سامانیان تمام آثار ترجمه شده از عربی است و حتی یک کتاب تألیفی هم وجود ندارد.» وی ضمن اشاره به اولین ترجمه از عربی (ترجمه تفسیر طبری)، سه نوع ترجمه برای آن برشمرد و پس از آن به آسیب‌شناسی ترجمه فارسی آن دوره پرداخت.

اولین مقاله ارائه شده در این جلسه «انماط من الترجمة بين العربية و الفارسیه» نوشته دکتر محمود شکیب انصاری، رئیس گروه زبان و ادبیات عرب دانشگاه شهید چمران بود. وی در این مقاله با ارائه نمونه‌هایی از ترجمه‌های عربی به فارسی و بالعکس مانند ترجمه **رباعیات خیام** نیشابوری (از سوی چند مترجم مثل الزهاوی، فاضل عبدالحق، احمد رامی، السباعی، البستانی و...)، ترجمه **کلیده و دمنه** از فارسی دری به عربی به کوشش ابن مقفع و ترجمه عربی آن به فارسی، ترجمه **گلستان** سعدی به عربی به همت جبرئیل المخلع مصری، ترجمه معلقات سبع به کوشش ترجمانی زاده و آیتی و... به بررسی و نقد و آسیب‌شناسی این ترجمه‌ها پرداخت.

دومین مقاله «بررسی مسائلی برگردانهای فارسی نهج البلاغه از دیدگاه زبان‌شناسی» از دکتر سید محمدتقی طیب بود. دکتر طیب در این نوشته به بررسی و نقد سه ترجمه **نهج البلاغه**: ترجمه فیض الاسلام اصفهانی (۱۳۳۱)، ترجمه سید جعفر شهیدی (۱۳۶۸) و ترجمه محمد دشتی (۱۳۷۶) از ابعاد واژه‌گزینی، ترجمه تحت‌اللفظی، مسائلی دستوری ترجمه، مسائلی معنایی و... که بیشتر بر سه نام (نامه) به زیادین ایبه - شماره ۲۰، نامه به معاویه - شماره ۲۸ و نامه به مالک اشتر - شماره ۱۵۳) توجه داشته، پرداخت. وی در پایان ترجمه‌های نهج البلاغه را ذکر کرد.

در مقاله «فن ترجمه عربی به فارسی و بالعکس» نوشته دکتر یحیی معروف تاریخچه کوتاهی از ترجمه آثار، بیان و پس از آن درباره انواع ترجمه و روشهای مترجمان عرب با ذکر نمونه‌هایی صحبت شده است. سپس ترجمه شعر و محدودیتهای آن و ترجمه انواع متون ادبی، علمی، مطبوعاتی مورد بررسی قرار گرفته است. دکتر معروف در این مقاله ویژگیهایی را که مترجم باید داشته باشد، بیان کرده و در پایان درباره معادلهایی اصطلاحات و واژه‌ها سخن گفته است.

اولین جلسه دومین روز همایش در ساعت ۸/۳۰ دقیقه صبح آغاز شد، عنوان این جلسه «تأثیر و تأثر متقابل مسائل بلاغی زبانهای عربی و فارسی» بود. اولین سخنران این جلسه، دکتر فاضلی به بررسی تطبیقی بلاغی درباره واژه «آسمان سبز و نیلگون» یا «مزرعه سبز» در اشعار فارسی و عربی پرداخت و نمونه‌هایی از اشعار نابغه ذبیانی و حافظ را آورده و به بررسی تطبیقی آنها پرداخت. وی پس از آن درباره «تبلور غم و اندوه تا مرز لمس» در شعر نابغه ذبیانی و سعدی بحث کرد.

سخنران بعدی این جلسه دکتر تجلیل بود که بعد از خواندن شعری از تائیه ابن فارض و بیان انعکاس و تأثیر این شاعر در ادب فارسی و عربی، به بررسی تطبیقی بلاغی اشعاری از شاعران ایران و عرب چون مولوی، ابوتمام، ناصر خسرو، سنائی، بختری، منوچهری

و... پرداخت و با مقایسه اشعار این شاعران، سخنان خود را به پایان رساند.

آنگاه دکتر مولایی مقاله خود را با عنوان «سجع و آیات در آثار پیر هرات» ارائه کرد. وی در این مقاله درباره نثر مسجع خواجه عبدالله انصاری از ابعادی چون کاربرد آیات و احادیث و نیز ترکیب نحوی و معنایی میان عربی و فارسی سخن گفت و انواع سجع او را از این نظر با آوردن نمونه‌هایی، بررسی کرد.

مقاله بعدی «مبانی بلاغت عربی و فارسی» نوشته دکتر علوی مقدم بود. وی در آغاز با تعریف بدیع، بیان و معانی و اشاره به جایگاه آنها گفت: «بلاغت عربی به این منظور تدوین شد که اعجاز قرآن را بشناساند و بلاغت فارسی نیز تدوین شد تا متون نظم و نثر ادیبان را شناسایی کند.» وی در ادامه با اشاره به اولین آثار تألیف شده در زبان فارسی گفت: «بی تردید مصطلحات بلاغت فارسی از بلاغت عربی اقتباس شده است.» دکتر علوی سپس اضافه کرد: «تدوین بلاغت عربی در قرن دوم و فارسی در قرن پنجم صورت گرفته است.» وی در پایان درباره تاریخچه بلاغت عربی و پیشگامان آن سخن گفت.

آخرین مقاله این جلسه، «تأثیر اوزان متداول شعر فارسی بر اشعار تازی پارسیگویان قرنهای ششم و هفتم هجری و برخی از وجوه افتراق بحور پارسی و عربی» نوشته شیخ احمدی بود. وی در این مقاله درباره اوزان رایج شعر فارسی و تفاوت آن با شعر عربی و اوزان رایج آن سخن گفت و گوشه‌هایی از تأثیر طبع شاعران ایران را بر اوزان شعر عرب بیان کرد. وی در این مقاله با بهره‌گیری از منابع مختلف درباره تفاوت کاربرد اوزان مشهور در شعر عربی و فارسی سخن گفت.

دومین جلسه این روز همایش به «امثال در دو زبان فارسی و عربی» اختصاص داشت. سخنران این جلسه دکتر حریرچی در بحث خود به بررسی تطبیقی امثال عربی و فارسی پرداخت و نکاتی درباره حضور امثال فارسی و عربی در هر دو زبان بیان کرد. دکتر حریرچی در ادامه نمونه‌هایی از امثال عربی و فارسی را ذکر کرد و به مقایسه معادلهای آن در هر دو زبان پرداخت.

اولین مقاله ارائه شده در این جلسه «الامثال و التعبیرات الشعبیه فی مصر و ایران» نوشته دکتر ثریا محمدعلی از کشور مصر بود. وی در این مقاله به بررسی تطبیقی ضرب‌المثل در ایران و مصر در چهار فصل پرداخت. در فصل اول درباره فن ضرب‌المثل، در فصل دوم به محتوا و موضوعات ضرب‌المثل ایرانی و مصری و در فصل سوم به بیان ارزش ادبی، تاریخی و... آن پرداخت و در فصل چهارم ویژگیهای فردی و قومی ضرب‌المثل ایرانی و مصری را بیان کرد.

دومین مقاله با عنوان «الامثال الطهرانیه و المصریه» نوشته دکتر یسری فؤاد مرسى استاد زبان فارسی دانشکده ادبیات دانشگاه عین شمس از مصر بود. وی با اشاره کوتاهی به تاریخ امثال ایران و معرفی و استناد به **امثال و حکم دهخدا** و **فند و نمک** جعفر شهری و نیز با اشاره کوتاهی به تاریخ ضرب‌المثل قاهره و با معرفی و استناد به کتاب **الامثال العامیه** اثر احمد تیموریاشا به بررسی تطبیقی ضرب‌المثلهای تهرانی و قاهره‌ای پرداخت.

جلسه سوم این روز به «مطالعات و تحقیقات ویژه لغت در زبان فارسی و عربی» اختصاص داشت. نخستین مقاله‌ای که در این جلسه ارائه شد «تفاعل اللغتين الفارسیه و العربیه» به قلم دکتر عبدالغنی ایروانی زاده بود. وی در این مقاله با اشاره به تعاملات و تأثیرپذیری زبان فارسی و عربی از یکدیگر، در آغاز به تأثیر ادبیات فارسی بر عربی بالارائه تاریخچه‌ای از آن و نیز ذکر نمونه‌ای پرداخت. آنگاه تأثیر ادبیات عرب را بر ادبیات و فرهنگ فارسی با آوردن تاریخچه‌ای بیان کرد.

مقاله بعدی «ابا عبدالله خوارزمی لغت‌نویس بزرگ قرن ۴ هجری» نوشته دکتر لقمان بایمت‌اف از کشور تاجیکستان بود. دکتر بایمت‌اف با معرفی ابوعبدالله خوارزمی و اثرش **مفاتیح العلوم** از منابع مختلف، به بررسی و تحلیل این اثر پرداخته، آثار دیگری را که در این زمینه تألیف شده با این اثر بررسی تطبیقی کرده است. در پایان نیز بخشی از کتاب **مفاتیح العلوم** جهت آشنایی و معرفی ضمیمه مقاله شده است.

دومین مقاله «اسهام العرب و الفرس فی الدراسات الصوتیه» نوشته دکتر باکلا استاد زبان‌شناسی و آواشناسی بخش زبان عربی دانشکده ادبیات دانشگاه ملک سعود عربستان بود. وی با استناد به اثر سبویه، **الکتاب** در زمینه آواشناسی بحث نحوی کرده و پس از آن با بهره‌گیری از آثاری همچون **القانون فی الطب و شفا ابن سینا** و آثار دیگری به بحث زبان‌شناسی فیزیولوژیکی و نقش آن در بحث آواشناسی پرداخته است.

«ارتباط میان زبان فارسی و عربی» نوشته دکتر محسن راثی عنوان مقاله دیگری بود که ارائه شد. وی در این مقاله به تأثیر و تأثر زبان فارسی و عربی از یکدیگر پرداخته و چگونگی این تأثیرپذیری و آمیختگی آن را با ذکر تاریخچه‌ای، آورده است. وی در بخش دیگری به واژه‌شناسی و نگارش زبان فارسی و عربی پرداخته و واژه‌هایی را که دو زبان از هم وام گرفته‌اند، در نمونه‌هایی از اشعار و متون آورده است.

چهارمین مقاله این جلسه «چگونگی تأثیرپذیری زبانهای فارسی و عربی از یکدیگر» نوشته دکتر ولی‌الله ظفری بود. وی ابتدا با مقدمه کوتاهی درباره تأثیرپذیری دو زبان از یکدیگر، به نفوذ زبان عربی بر فارسی از جهت واژه‌ها و تغییر واژه‌های عربی در فارسی پرداخته و درباره سره‌نویسی شعر فارسی از واژه‌های عربی صحبت کرده و در پایان نیز نفوذ واژه‌های فارسی در عربی و چگونگی این امر را بیان نموده است.

مقاله دیگری که در این جلسه ارائه شد «نگاهی به لغت‌نامه نویسی در عربی و فارسی» نوشته دکتر مصطفی اولیایی بود. وی ابتدا از تأثیر نزول قرآن بر واژه‌ها و اصطلاحات عربی و فارسی سخن گفته، سپس شرایط و عوامل روی‌آوری به فرهنگ‌نویسی و لغت‌نامه‌نویسی و مکاتبی را که در این زمینه پدید آمده، بیان کرده است.

«نحو تفاهم اعلم بین الثقافتین» عنوان مقاله‌ای بود از خلیل علی‌حیدر از کویت. وی در این مقاله ابتدا با سخن کوتاهی درباره شرایط مبادلات فرهنگی ایران و جهان عرب، به این مسئله پرداخته بود که در زمینه ترجمه آثار مکتوب ایران و جهان عرب می‌توان فعال‌تر و مؤثرتر بود. وی در پایان پانزده اثر ایرانی را که می‌تواند برای ترجمه مفید باشد، ذکر کرده است.

آخرین مقاله این جلسه نوشته دکتر محمدالهادی العیاد استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی حی‌الریاض سوسه تونس بود با عنوان «جدلیه التأثير و التأثر فی اللسنة البشریة العربیة و الفارسیة نموذجاً». دکتر العیاد در این بحث تطبیقی به وام‌گیری زبانی زبان عربی از فارسی و عوامل و انگیزه‌های آن پرداخته و همچنین مسائل دیگری چون چگونگی ورود واژه‌ها، معیارهای وام‌گیری و واکنش اعراب نسبت به پذیرش یا عدم پذیرش آن و نیز آمیزش و ترکیب این الفاظ را در زبان آینده بررسی کرده است.

نخستین جلسه روز آخر همایش به «تأثیر متقابل ادبیات معاصر فارسی و عربی» اختصاص داشت. در این جلسه، آقای موسی بیدج مترجم آثار معاصر عرب، به سخنرانی پرداخت. وی ضمن بیان

چگونگی حضور ایران و ایرانیان در ادبیات و شعر معاصر عرب و تعاملات و تبادلات دو تمدن، به حضور و جایگاه ایران و ایرانیان در اشعار شاعران عرب چون محمد مهدی الجواهری، نزار قبانی، بدر شاکر السیاب، مظفرالنواب، عبدالوهاب البیاتی و... اشاره کرد.

اولین مقاله ارائه شده در این جلسه «پیچیدگی زبان شعر نو در ادبیات فارسی و عربی» نوشته نرگس گنجی عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان بود. وی در این مقاله به موضوع پیچیدگی (غموض) شعر نو در ادبیات فارسی پرداخته و ابتدا درباره پیشینه این پدیده در شعر نو فارسی و عربی بحث کرده و در ادامه به آسیب‌شناسی آن و غموض هنری و غیرهنری آنها پرداخته است. در پایان نیز درباره آسیب‌شناسی بحران نقد به طور اجمال سخن گفته شده است.

دکتر سهیلا صلاحی مقدم در این جلسه درباره جبران خلیل جبران و ارتباط او با مولانا سخن گفت. وی ابتدا با صحبت درباره ادبیات معاصر و زبان فارسی و عربی و بینانگذاران شعر نو فارسی و عربی، به بیان زندگینامه کوتاهی از جبران و آثار نقاشی وی پرداخت و با ارائه آثار هنری وی، به چگونگی تأثیرپذیری اش از ویلیام بلیک اشاره کرد. عشق در دو اثر **پیامبر و اشکی و لبخندی** جبران، و ارتباط معنوی ویلیام بلیک یا تأثیرپذیری وی از مولانا و بالتبع جبران، از دیگر موضوعات سخنان وی بود.

مقاله دیگری که در این جلسه ارائه شد «مظاهر تأثر دو شاعر عربی سرای مازندرانی از شاعران عرب» به قلم دکتر فرقانی بود. در این مقاله دکتر فرقانی درباره مظاهر تأثیرپذیری دو شاعر مازندرانی از شاعران عرب متقدم صحبت کرده و ضمن معرفی علامه حائری مازندرانی اشعار او را در تأثیرپذیری از شاعران عرب بررسی کرد. پس از آن به علامه حسن زاده آملی پرداخت و ضمن معرفی وی اشعار عربی او و چگونگی تأثیرپذیری اش را از شاعران عرب بازگو کرد.

«انعکاس انقلاب اسلامی ایران و ادبیات فارسی و عربی» عنوان مقاله نسیم عربی بود. وی در این مقاله نمونه‌هایی از بازتاب انقلاب و همچنین امام خمینی (ره) را که در شعر شاعران عرب و ایرانی آمده، بیان کرده است.

آخرین مقاله ارائه شده در این جلسه «تحولات قصیده اشعرا و پیدایش شعر آزاد در عربی و فارسی» به قلم بسام علی ربابعه از گروه زبانهای سامی و شرقی دانشگاه یرموک اردن بود. وی در این مقاله سعی کرده سیر تحول شعر را در زبان فارسی و عربی بررسی نماید و خاستگاه و بنیانگذاران شعر آزاد را بیان کند.

دومین جلسه همایش به «مطالعات و تحقیقات ویژه ادبیات تطبیقی فارسی و عربی» اختصاص داشت. اولین مقاله این جلسه «النثر الفارسی فی الحركة الشعریة العربیة» نوشته دکتر خدیجه عواد از لبنان بود. دکتر عواد در بحث خود به جنبش شعر عربی از این بُعد پرداخته و چگونگی حضور و تأثیر نثر فارسی را در این جنبش بیان کرده است.

دیگر مقاله ارائه شده در این جلسه «تأملی در سرچشمه‌های چند نماد برجسته مشترک در عربی و فارسی» نوشته دکتر قبادی رئیس پژوهشکده علوم انسانی جهاد دانشگاهی بود. دکتر قبادی در این مقاله خاستگاه برخی نمادهایی که در زبان فارسی و زبان عربی آمده و مشترک است، بررسی کرده است.

سومین مقاله این جلسه با عنوان «سیمای رسول اکرم در القصیده الهمزة النبویة احمد شوقی و ترکیب بند عبدالرزاق اصفهانی» به قلم دکتر عباس محمدیان بود. وی در آغاز با سخنی کوتاه درباره مدح پیامبر و شاعران فارسی‌گوی آن و برخی شاعران عرب به

معرفی جمال‌الدین عبدالرزاق اصفهانی و احمد شوقی پرداخته، بعد از آن ترکیب‌بند جمال‌الدین و قصیده شوقی را مقایسه سپس زیباییهای لفظی و موسیقایی ترکیب‌بند و قصیده همزیه را بیان کرد. چهارمین مقاله «صورة الاخر لندی ابي حيان التوحیدی» نوشته دکتر ماجده حمود از سوریه بود. دکتر حمود در این مقاله برخی مسائل و موضوعاتی که در آثار او - **الاشارات الالهيه، الامتاع و الموائسة، الهوامل و الشوامل، المقابسات، البصائر، رسالة في الصداقه** - آمده چون تصویر ایران، زبان فارسی، حاکمان و پادشاهان ایرانی، دانشمندان و ادیبان ایرانی، درگیری و ستیز ایرانیان و اعراب، تمایز فرهنگی ایران و اعراب، امثال فارسی، سرزمین یونان، یهودیان، مسیحیان و... را بررسی کرده است.

مقاله بعدی با عنوان «العلاقات الادبيه بين الثقافتين العربيه و الفارسيه، سعدي الشيرازي اتمودجا» از دکتر عوض بن معیوض الجمیعی استاد دانشکده زبان عربی و عضو شورای بخش زبانهای ملل اسلامی دانشگاه ام‌القرای مکه، به بررسی زندگی و آثار سعدي شیرازی، حضور او در بغداد و تحصیل و تحقیق وی در آنجا می‌پردازد. در بخش دیگر، دکتر الجمیعی به اهمیت شعر سعدي و ویژگیهای آن پرداخته است.

آخرین مقاله این جلسه «المعراج النبوی و اثره فی الشعر الفارسی» به قلم دکتر شیرین عبدالنعیم حسنین، استاد زبان فارسی و رئیس بخش زبان و ادبیات ملل اسلامی دانشکده ادبیات دانشگاه عین شمس قاهره بود. دکتر شیرین عبدالنعیم در این مقاله به بحث تأثیر معراج پیامبر اکرم (ص) در دو اثر عرفانی فارسی **منطق‌الطیر** فریدالدین عطار نیشابوری و **جاویدنامه** اقبال لاهوری پرداخته و حضور معراج نبوی را در این دو اثر بررسی می‌کند و در پایان نیز به بررسی تطبیقی دو اثر مذکور از این بعد می‌پردازد.

آخرین جلسه روز آخر همایش درباره «مطالعات و تحقیقات ویژه ادبیات تطبیقی فارسی و عربی» بود. اولین مقاله این جلسه «رباعیات احمد رامی و احمد الصافی النجفی» نوشته دکتر عاطف حمید عواد از لبنان بود. نویسنده مقاله ابتدا با مقدمه‌ای کوتاه به معرفی احمد رامی و احمد الصافی النجفی پرداخته، سپس جداگانه به بررسی رباعیات هر دو شاعر و مقایسه اشعار آن دو پرداخته است. دومین مقاله این جلسه «دراسة مقارنة بين الأدب العربي و الأدب الفارسی من خلال قصة مجنون لیلی لنظام‌الدین گنجوی» به قلم دکتر متری نهبان از لبنان بود. دکتر نهبان در این بررسی تطبیقی در آغاز با معرفی کوتاهی از شخصیت مجنون و خود قصه در زبان عربی و فارسی به بحث تأثیر ادبیات عرب بر داستان لیلی و مجنون نظام‌الدین گنجوی پرداخته و عواملی را که در این تأثیر دخیل بوده بیان کرده و ویژگیهای فارسی این قصه را نیز برشمرده است.

آخرین مقاله جلسه آخر از دکتر عمار جیدل استاد دانشگاه الجزایر بود با عنوان «اثر الأدب الفارسی فی الأدب العربي دراسة فی حضور المثنوی الفارسی فی المثنوی العربي». وی در این مقاله به بحث حضور و تأثیر **مثنوی معنوی** مولانا بر بدیع الزمان النورسی و آثار او پرداخته است. دکتر جیدل در این مقاله با معرفی تطبیقی جلال‌الدین مولوی و بدیع الزمان النورسی و مثنوی دو ادیب، نحوه گرایش النورسی را به مثنوی و حضور مثنوی معنوی را در مثنوی عربی و سایر کتب وی بیان کرده و در پایان نیز به بررسی تطبیقی دو مثنوی پرداخته است.

البته مقالاتی نیز به همایش ارسال شد، که این مقالات نیز به طور خلاصه در پی معرفی می‌شود.

مقاله «تأثیر زبان فارسی در عربی» به قلم دکتر مهدی محقق. وی

در این مقاله چگونگی ورود لغات و کلمات فارسی را به زبان عربی بیان می‌کند و درباره تأثیر فارسی بر اسلوب و نگارش زبان عربی، همچنین درباره ورود مضامین امثال و حکم متون قدیم ایرانی به زبان عربی و نحوه کاربرد آن در نظم و نثر صحبت می‌کند. در این بحث همچنین برخی لغات فارسی را که در متون نظم و نثر عربی به کار رفته، می‌آورد.

مقاله «پژوهشی در ادبیات تطبیقی (جبران و سپهری)» نوشته دکتر حسین سیدی عضو هیأت علمی دانشگاه فردوسی مشهد. وی در این مقاله با ارائه موضوعات مشترک میان جبران و سپهری در آثارشان مانند بعد هنری، نیایش و خواندن خداوند، پلورالیزم دینی، مرگ، گیاهان، عشق، زندگی و... و با آوردن نمونه‌هایی از اشعارشان در این موضوعات به بررسی تطبیقی این دو شاعر هنرمند می‌پردازد. مقاله «العلاقات العربيه و الايرانية في مجال التراث البلاغي» نوشته دکتر احسان بن صادق اللواتی. وی در این مقاله به بحث و بررسی درباره رابطه و تأثیرپذیری دو زبان فارسی و عربی از میراث بلاغی یکدیگر پرداخته و در آغاز درباره تأثیر بلاغت زبان عربی بر زبان فارسی صحبت می‌کند و پس از آن از تأثیر بلاغت زبان فارسی بر بلاغت زبان عربی سخن می‌گوید.

مقاله «سیر در آمیختگی زبان عربی در فارسی» نوشته نصرالله شاملی. شاملی در این مقاله درباره تأثیر زبان عربی بر ایرانیان از ابعاد مختلفی چون سیاست، علم و ادب از دوره صدر اسلام تا سقوط بغداد سخن گفته و پیرامون تأثیر زبان عربی بر زبان فارسی از جهت واژگان و فرهنگ‌نویسی و روش دستوری عربی، نامگذاری کتابهای فارسی به عربی و... بحث کرده است.

مقاله «حسان عرب و حسان عجم» به قلم آقای مهدی نیک‌منش. نویسنده مقاله به مقایسه ابعادی از شعر دو شاعر مداح پیامبر (ص) یعنی حسان بن ثابت انصاری و خاقانی شروانی پرداخته و درباره تأثیرپذیری و پیروی خاقانی از حسان بن ثابت صحبت کرده است.

مقاله «مقایسه جریانهای نقد ادبی معاصر در زبان و ادبیات فارسی و عربی» به قلم دکتر مریم حسینی. وی در این مقاله درباره تحولات نقد ادبی معاصر ایران در مقایسه با جریانها و گرایشهای نقد ادبی عربی صحبت می‌کند و ابتدا به مقایسه تحولات نقد ادبی در دوره نهضت جهان عرب و دوره مشروطه ایران پرداخته و همانندیهای این دو دوره را بررسی تطبیقی می‌نماید. پس از آن نقد ادبی معاصر را در دو زبان با گرایشهای مختلف و آثار نقد ادبی و منتقدان برجسته را در دو زبان معرفی می‌کند. در پایان نیز به نتیجه‌گیری و بررسی نتایج به دست آمده می‌پردازد.

مقاله «نگاهی به عروض عربی و فارسی و مقایسه آنها با یکدیگر» به قلم دکتر سهیلا صلاحی مقدم. وی در این مقاله با آوردن بحور مختلف شعر فارسی و عربی، ضمن ارائه نمونه‌ای شعر در هر بحر، به بررسی تطبیقی بحور شعر فارسی و عربی پرداخته است.

مقاله «المجامع اللغويه العربيه و الفارسيه» نوشته دکتر محمد خاقانی. موضوعاتی که وی در این مقاله به آن پرداخته وام‌گیری واژه‌ها، رابطه زبان فارسی و عربی، ارتباط این دو زبان با زبانهای اروپایی، ایجاد انجمنها و مؤسسات زبان‌شناسی در ایران و جهان عرب و... است. دکتر خاقانی در پایان یک بررسی تطبیقی درباره اقدامات و فعالیت‌های انجمنهای زبان فارسی و عربی در زمینه ترجمه واژه‌های خارجی صورت می‌دهد.